

Kontakt i więź społeczeństwa z przyrodą są coraz częściej uznawane za kluczowe dla przemian społecznych w kierunku wzmocnienia ochrony bioróżnorodności. W miarę rozwoju miast obszary naturalne maleją, a codzienne kontakty z przyrodą stają się rzadsze, co negatywnie wpływa zarówno na środowisko, jak i zdrowie publiczne. W odpowiedzi na te wyzwania nasz projekt opracowuje praktyczne rozwiązania mające na celu zwiększenie dostępu do natury i budowanie z nią więzi. Nasz projekt wspiera globalne i europejskie cele w zakresie ochrony bioróżnorodności i adaptacji do zmian klimatu, propagując odzyskanie kontaktu społeczeństwa z przyrodą jako kluczowego czynnika zrównoważonego rozwoju miast i odbudowy ekosystemów. W projekcie rozwijamy i wykorzystujemy Laboratorium Transformacji Społecznej dla Promocji Ponownego Kontaktu z Przyrodą (Laboratorium), aby wprowadzać zmiany na obszarach funkcjonalnych miast w trzech regionach metropolitalnych położonych w Europie Środkowej: w Warszawie (Polska), Wiedniu (Austria) i Stuttgarcie (Niemcy). Te obszary, mimo wspólnych wyzwań, takich jak rozrost miast i fragmentacja ekosystemów, oferują unikalne cechy wynikające z różnic w lokalnym zarządzaniu, strategiach planowania i kontekstach społeczno-ekonomicznych.

Projekt ma trzy główne cele naukowe. Po pierwsze, badamy zjawisko orędownictwa ponownego kontaktu z naturą w teorii i praktyce oraz relacje między mieszkańcami miast a przyrodą, analizując, jak ludzie wchodzi w interakcje z przyrodą i jakie mają do niej podejście. Po drugie, opracowujemy metodykę Laboratorium, stanowiącą kompleksową metodykę, zawierającą modele promowania ponownego kontaktu z przyrodą, kluczowe wskaźniki efektywności, zestaw narzędzi strategicznych i partycypacyjnych oraz portfolio szkoleniowe do budowania kompetencji na rzecz aktywnej ochrony bioróżnorodności. Laboratorium ma kierować procesem transformacji. Po trzecie, testujemy i oceniamy wypracowaną metodykę w praktyce na wybranych obszarach funkcjonalnych miast.

Aby osiągnąć te cele, stosujemy mieszane podejście metodyczne, oparte na studium przypadku oraz systemowym podejściu projektowym. Wykorzystujemy metody ilościowe, takie jak ankiety online i mapowanie partycypacyjne, oraz techniki jakościowe, w tym wywiady, obserwacje, etnografię wielozmysłową oraz analizę treści i dyskursu w dokumentach planistycznych. Podejścia partycypacyjne, takie jak badania akcyjne (Participatory Action Research) i projektowanie regeneracyjne (Regenerative Design), wraz z analizami geoprzestrzennymi, koncentrującymi się na dostępie do usług ekosystemowych, oraz ich jakości, umożliwiają szczegółowe zrozumienie istniejących modeli orędownictwa ponownego kontaktu z przyrodą oraz opracowanie scenariuszy ich udoskonalenia. Obejmują one trzy wyzwania: zrównoważone planowanie rekreacji (Warszawa), zintegrowane zarządzanie krajobrazem (Stuttgart) oraz rozwiązanie konfliktu między rekreacją a ochroną przyrody (Wiedeń).

Odpowiadamy na trzy zidentyfikowane luki badawcze. Pierwsza dotyczy roli wspierania ponownego kontaktu z przyrodą w ograniczaniu utraty bioróżnorodności, druga obejmuje rozbieżności między teorią a praktyką w nauce o zmianach systemowych oraz trzecia odnosi się do pomijania przestrzennego wymiaru procesów zmian. Nowość badania polega na opracowaniu metodyki Laboratorium jako podejścia do projektowania zmian systemowych, które wcześniej nie było stosowane w podobnym kontekście. Nasz projekt łączy teorię z praktyką, testując metodykę Laboratorium w trzech różnych regionach, co pozwala uwzględnić często pomijany przestrzenny wymiar transformacji. Badania lokalne i regionalne pomagają zrozumieć czynniki społeczno-demograficzne, kulturowe, strukturalne i funkcjonalne wpływające na usługi ekosystemowe i więź z przyrodą, co pozwala zidentyfikować czynniki napędzające zrównoważoną transformację i ochronę bioróżnorodności. Przyjmując perspektywę geograficzną, pokazujemy, jak konfiguracje przestrzenne kształtują procesy zmian i osadzają je w unikalnych lokalnych instytucjach, praktykach kulturowych i normach. Ponieważ, z określonymi miejscami związane są opowieści, zbadamy rolę emocjonalnego języka – podkreślającego wspólne wartości i entuzjazm – jako motywatora do wspólnego działania, co nadal pozostaje słabo zbadane.

Wpływ projektu realizowany jest na trzech płaszczyznach: 1) Społeczno-ekonomicznej: Projekt tworzy platformę dialogu między organizacjami pozarządowymi, władzami lokalnymi i obywatelami. Wspieranie współpracy i budowanie kompetencji pomaga w integrowaniu wartości przyrody w planowaniu miejskim, co uczy społeczności postrzegać przyrodę jako niezbędną dla zdrowia, dobrostanu i bezpieczeństwa ekonomicznego, prowadząc do lepszego zarządzania lokalnego i efektywniejszego, opartego na dowodach naukowych planowania. 2) Przyrodniczej: Projekt rozwiązuje konflikty związane z zagospodarowaniem przestrzennym w miastach i łączy ochronę przyrody z potrzebami rekreacji poprzez wprowadzenie nowego modelu kontaktu z naturą. Podejście to zwiększa świadomość bioróżnorodności i promuje zrównoważone, przyjazne przyrodzie formy aktywności. 3) Naukowej i edukacyjnej: rezultaty projektu identyfikują i wypełniają luki badawcze, wzbogacają dyskurs akademicki i dostarczają praktycznych przykładów z różnych miast, a wyniki, udostępniane w formie publikacji naukowych, portfolio dobrych praktyk i materiałów edukacyjnych w otwartym dostępie, przyczyniają się do podniesienia poziomu edukacji w zakresie bioróżnorodności i krajobrazu.